

2017.02.28. - Most, hogy a reformáció 500. évfordulóját ünneplik Felvidék-szerte és egész Magyarországon, eszembe jutott, hogy szólni kellene egy olyan uralkodóról, akinek rövid egyeduralma nem politikai, hanem vallási szempontból igen jelentős volt.

Amikor a Királyi Magyarország főkapitányai Zay Ferenc és Balassa Menyhárt katonai erővel elfoglalták a Felvidék keleti részét – pl. Kassa városát is –, II. János Zsigmond hatalmát bizonyos határok közé szorították. Uralmát azonban nem tudták megdönteni.

„Minden ember tetszése szerint, bármiféle megkötés nélkül választhat magának vallást, és szabadon támogathatja saját vallásának prédikátorait.” (II. János Zsigmond, Magyarország választott, meg nem koronázott királya)

Ha ki kellene találnunk, hogy mikor íródtak ezek a szavak, azt gondolnánk, hogy valamilyen modernkori alkotmányból vagy polgári jogokról szóló törvénykönyvből lettek kiemelve.

Hihetetlennek tűnhet, de ezt a nyilatkozatot 415 évvel ezelőtt tették közzé egy olyan államban, amelyről elmondhatjuk, hogy a türelem szigeteként emelkedett ki a türelmetlenség tengeréből. Melyik államról van szó?

Ebben az időben volt egy állam, amely nem bonyolódott vallási háborúba és nem üldözte azokat, akik más nézeteket vallottak. Erdélyről van szó, mely abban az időben önálló fejedelemségként működött.

Az özvegy királyné, Izabella (Szapolyai János özvegye), aki Erdélyt kormányozta, megpróbálta elhatárolni magát a vallási konfliktusoktól, úgy, hogy minden felekezetnek védelmet biztosított. 1544 és 1574 között az erdélyi országgyűlés 22 törvényt fogadott el a vallásszabadságról. Úgy is utalnak erre a törvényre, mint „az első jogi rendeletre, mely egy országban vallásszabadságot biztosított”. Ez a vallási türelem Izabella fiának, II. János Zsigmondnak az uralkodása alatt virágzott.

Ebben az időben Dávid Ferenc, a református egyház püspöke, nagy tekintélyű erdélyi hitújító, II. János Zsigmond udvari papja volt. Vallási viták következtek. Zsigmond nagy érdeklődést mutatott minden iránt, ami a vallással volt kapcsolatban, ezért részt vett a vitákban. Jelenlétével nyílt és őszinte légkört biztosított, noha időnként igen heves szópárbaj dúlt a felek között. A disputákat latinul tartották, Dávid Ferenc azonban mindenkihez el szeretne volna juttatni üzenetét, ezért Zsigmond beleegyezésével a következő vitát magyar nyelven rendezték meg 1569. október 20-án Nagyváradon. Zsigmond jelenléte itt is segített nyugodtabb légkört teremteni a vitázó felek között.

A megbeszélést követően Zsigmond és udvarának nagy része áttért az unitáriusok hitére. 1571-ben egy rendelet hivatalosan is elismerte az unitárius egyházat.

Erdély volt az egyetlen állam, ahol az unitáriusoknak ugyanolyan jogaik voltak, mint a katolikusoknak, lutheránusoknak és a kálvinistáknak.

Milyen igaza volt annak a szövegmagyarázónak, aki megjegyezte: „János Zsigmond király szinte minden szempontból – és kiváltképp saját korának irányelveihez viszonyítva – kiváló uralkodó volt.” 1562-ben elhagyta katolikus vallását, előbb a lutheránus (evangélikus), később a kálvinista (református), végül 1569-ben az unitárius egyháznak lett a híve.

Nem sokkal később Zsigmond egy vadászon tragikus módon megsebesült és néhány hónap múlva meghalt.

Uralkodását leginkább a türelem jellemezte. Mivel rájött, hogy a vallások közötti béke az állam érdekeit szolgálja, buzgón szállt síkra a lelkiismereti szabadság mellett. Meggyőződése volt, hogy a lelkiismeretet nem lehet kényszeríteni.

„Elrendeljük, hogy az uralmunk alatt levő területeken lelkiismereti szabadságot kell biztosítani.”
(II. János Zsigmond) Még ha csak egy rövid időszakra is, Erdély csakugyan egy türelmet
gyakorló királyság volt a vallási türelmetlenség korában.

Zsigmond temetésére 1571. május 23-án került sor. Ravatalánál Dávid Ferenc búcsúztatta a
dévai várban, az unitárius egyház szertartása szerint. **Cs. Bohák Viola**